

Araştırma Makalesi

Necip Fazıl Kısakùrek ve 12 Eylül Darbesi'ne Giden Süreç: Rapor Dergisi Örneği

Öz

Nurcan KORKMAZER*
Muhammed Fazıl BAŞ**

Türk edebiyat ve düşünce dünyasında önemli bir konuma sahip olan Necip Fazıl Kısakùrek, dergi yayıncılığı noktasında da iz bırakmayı ve adından söz ettirmeyi başarmış isimlerdendir. Ağaç ile dergicilik hayatına adım atan Kısakùrek, bu konudaki asıl ününü Büyük Doğu dergisi ile kazanmıştır. Bununla birlikte literatürde pek ele alınmamış olmasına rağmen Kısakùrek'in hayatının son yıllarındaki düşünce dünyasına ışık tutan ve dönemin siyasal hayatıyla dirsek teması kurmasını sağlayan Rapor'a da özel bir önem vermek gerekmektedir. Necip Fazıl Kısakùrek, günlük siyasal olaylar hakkındaki değerlendirmelerini şubat 1976 tarihinden itibaren kendisinin dergi-kitap olarak nitelediği Rapor'da yayımlamaya başlamıştır. 1980 yılının aralık ayına kadar toplam 13 sayı çıkartılan bu yayın, Kısakùrek'in 12 Eylül Darbesi'nin öncesi ve sonrasına dair yaptığı değerlendirmeler ile döneme ışık tutmaktadır. Bu doğrultuda yapılan araştırmanın amacı, Rapor dergisi vasıtasıyla Kısakùrek'in 12 Eylül Darbesi'ne bakışını ortaya serebilmektir. Bunun yanı sıra, hem Kısakùrek'in darbeye dair tutumunun arkasındaki nedenleri anlayabilmek hem de dönemin toplumsal ve siyasal iklimini takip edebilmek adına Rapor'da öne çıkan temalar incelenmiştir. Yapılan araştırma Rapor'un özellikle dokuzuncu sayısından itibaren Kısakùrek'in, ordunun siyasete müdahalesini teşvik ettiğini göstermektedir. Zira Kısakùrek, bu tür bir hareketi, ÷lkeyi içinde bulunduğu durumdan kurtaracak yegâne çıkış olarak görmektedir. Darbenin gerçekleşmesinden sonraki değerlendirmelerinde ise 27 Mayıs 1960 Darbesi, 12 Mart 1971 Muhtırası ile 12 Eylül 1980 Darbesi arasında keskin bir ayırım yapan Kısakùrek, 12 Eylül Darbesi'nin her iki hareketten de farklı bir noktada olduğunu ve millî bir ihtiyaç sonucu ortaya çıktığını vurgulamaktadır. Nihai olarak Necip Fazıl Kısakùrek'in Rapor dergi-kitaplar aracılığıyla 12 Eylül 1980 Darbesi'ni onayladığı gör÷lmektedir.

*Yüksek Lisans Öğrencisi,
Yıldız Teknik Üniversitesi,
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü,
E-mail: nurcan.korkmazer@std.yildiz.edu.tr
ORCID: 0009-0008-2898-8117

**Doç. Dr.,
Yıldız Teknik Üniversitesi,
İnsan ve Toplum Bilimleri Bölümü,
E-mail: fazilbas@yildiz.edu.tr,
ORCID: 0000-0002- 8723-8892.

Geliş Tarihi: 14.11.2023
Kabul Tarihi: 26.12.2023

Anahtar Kelimeler: Necip Fazıl Kısakùrek, Rapor Dergi-Kitap, 12 Eylül Darbesi, Siyasal Hayat, Dergi Yayıncılığı.

Research Article

Necip Fazıl Kısakürek and the Process Leading to the September 12 Coup: The Case of Rapor Magazine

Abstract

Nurcan KORKMAZER*
Muhammed Fazıl BAŞ**

Necip Fazıl Kısakürek, who holds a significant position in the world of Turkish literature and thought, is one of the names who managed to leave his mark and make his name mentioned in the realm of magazine publishing. Kısakürek embarked on his journey in the world of magazines with Ağaç and achieved his prime reputation with Büyük Doğu magazine. In addition to Büyük Doğu, there is Rapor magazine-book which has not received much attention in the literature, but sheds light on Kısakürek's thought. Necip Fazıl Kısakürek began publishing his assessments of daily political events in Rapor, which he referred to as magazine-book, February 1976. This publication released a total of 13 issues until December 1980, providing an insight into 1980s through Kısakürek's assessments of the period before and after the September 12 Coup. Rapor enabled him also to establish close contacts with the political actors of the period. In this context, this research aims to find out Necip Fazıl Kısakürek's perspective on the September 12 Coup through Rapor magazine. Furthermore, it seeks to understand the reasons behind Kısakürek's stance on the coup and to follow the social and political climate of the period by examining the prominent themes in Rapor. The study reveals that Kısakürek supported the military's intervention in politics, especially starting from the tenth issue of Rapor. He regarded this kind of movement as the only solution that could rescue the country from its dire situation. In his remarks after the realization of the coup, Kısakürek drew a clear distinction between the May 27 Coup, the March 12 memorandum, and the September 12 Coup, emphasizing that the latter emerged as a result of a national necessity and stood apart from the earlier movements. In conclusion, it is seen that Necip Fazıl Kısakürek endorsed the September 12, 1980, through Rapor magazine-book.

Keywords: Necip Fazıl Kısakürek, Rapor Magazine-Book, September 12 Coup, Political Life, Magazine Publishing

*Graduate Student,
Yıldız Technical University,
Department of Atatürk's Principles and
History of Turkish Republic,
E-mail: nurcan.korkmazer@std.yildiz.edu.tr
ORCID: 0009-0008-2898-8117

**Assoc. Prof.
Yıldız Technical University,
Department of Humanities and
Social Sciences,
E-mail: fazilbas@yildiz.edu.tr
ORCID: 0000-0002-8723-8892

Received: 14.11.2023
Accepted: 26.12.2023

Extended Abstract

Necip Fazıl Kısakürek is one of the most significant figures in Turkish literature and intellectual thought. Throughout his life, Kısakürek produced works in various genres such as poetry, theater, novels and autobiographies. He also left behind a crucial legacy in the realm of magazine publishing. Kısakürek embarked on his journey in the world of magazines with *Ağaç* and achieved his prime reputation with *Büyük Doğu* magazine. In addition to *Ağaç* and *Büyük Doğu*, we have *Rapor* magazine-book which has not received much attention in the literature but sheds light on Kısakürek's thought. *Rapor* magazine-book released a total of 13 issues between February 1976 and December 1980. Necip Fazıl Kısakürek took on the role of the chief editor of this magazine.

Rapor holds significant importance as it bore witness to the final years of Kısakürek's life and provides opportunity to understand his stance regarding the September 12 Coup. However, the studies focusing on *Rapor* in the existing literature are strikingly scarce. Although there are many studies on Kısakürek's published journals, the fact that these studies do not include *Rapor* at all points to an important gap. In this study, we aim to fill this gap by bringing *Rapor* into focus and evaluating it within the context of magazine publishing. This study aims to contribute to the literature by shedding light on both of these aspects of *Rapor*.

The present study aims to evaluate Necip Fazıl Kısakürek's view of the September 12, 1980 Coup d'état through *Rapor*, which he calls a magazine-book. Furthermore, the study seeks to understand the reasons behind Kısakürek's stance on the coup and to follow the social and political climate of the period by examining the prominent themes in *Rapor*. The study consists of five sections: The first section discusses the magazines published by Necip Fazıl Kısakürek. The second section focuses on *Rapor* magazine-book and tries to explain its importance. The third section is dedicated to the prominent themes in *Rapor*. In the fourth section, Kısakürek's stance regarding the September 12 Coup is discussed along with its reasons. The final section aims to provide a general evaluation of Kısakürek's stance regarding the coup within the events depicted in *Rapor*.

When we examine *Rapor*, we see that Necip Fazıl Kısakürek touches upon various topics throughout its 13 issues, but he focuses on three themes in particular. These are the role of the Nationalist Movement Party (NMP) in Turkish politics, his opposition to communism and anarchism, and finally the concept of a "militarist" army. Militarism here refers to the faculty of the army as an institution to intervene in civilian politics and society. Kısakürek seemed to be in search of a political direction just before the coup. The Nationalist Movement Party (NMP) became an important center of interest in this search, leading to a close relationship between Kısakürek and both the party and its leader Alparslan Türkeş. However, the relationship between Kısakürek and the NMP can be interpreted not only as Kısakürek taking a new position, but also as Kısakürek influencing the NMP in line with his own position.

The climate of social unrest in Turkey (and the world) in the 1960s and 70s seems to have triggered Kısakürek against the communist and anarchist movements, which he saw as the main creators of this environment. It appears that the spread of anarchist and communist movements within the country was one of the main reasons why Kısakürek supported the September 12 Coup. On the other hand, it is clear that Kısakürek had a militarist perspective throughout the *Rapor* magazine book. In this

context, Kısakürek's expectation from militarism was that the state (the army), which he considered to be synonymous with society, should have prevented violence in the social sphere. Although Kısakürek mainly emphasized the solutions that should be generated by politics, when politics reached an impasse, he didn't categorically reject the intervention of the army in society and politics; on the contrary, he considered it as a natural course of action.

The research shows that Kısakürek supported the army's intervention in politics only from the ninth issue of Rapor. The call for early elections that started to be mentioned in the June 1980 issue of Rapor 9 continued to appear in the following issues. For Kısakürek, early elections are first a demand, then a necessity and finally a last resort to be realized by force if necessary. His insistence on calling early elections was the first step to open the door for military intervention. Starting from the August 1980 issue of Rapor 11, Kısakürek called for a coup. About a month after (September 12, 1980) Kısakürek's coup call, the military took over the administration. After the military takeover, Kısakürek published only one issue of Rapor and the magazine ceased publication in December 1980. The fact that Rapor published only one issue after the coup created a significant gap in the understanding of Necip Fazıl Kısakürek's attitude after the September 12 coup. Had Rapor continued its publication after the coup, it could have provided a more comprehensive insight into Kısakürek's evaluations of the period before, during and after the coup in a more holistic framework.

Giriş

Necip Fazıl Kısakürek, her ne kadar şair kimliğiyle tanınsa da dergicilik konusunda önemli bir miras bırakır. Ağaç ile dergicilik hayatına adım atan Kısakürek, asıl ününü *Büyük Doğu* dergisiyle kazanır. Yayımlandığı süre boyunca birkaç kez kapatılan *Büyük Doğu*, yerini çok kısa süreli de olsa *Borazan*'a bırakır, sonrasında kaldığı yerden yayın hayatına devam ederek Kısakürek'in en uzun soluklu dergisi olur. Bunların yanı sıra, Kısakürek'in ömrünün son yıllarına tanıklık eden, dönemin toplumsal ve siyasal gelişmelerini değerlendirmesine aracılık eden *Rapor* dergi-kitap bulunmaktadır. *Rapor*, Şubat 1976 ile Aralık 1980 tarihleri arasında toplam 13 sayı olarak çıkar. İlk sayılarının neşir zamanları belirsiz olmakla birlikte Nisan 1980'de yayımlanan *Rapor 7*'den Eylül 1980'de yayımlanan *Rapor 12*'ye kadar aylık yayımlanır. Başyazarlığını Necip Fazıl Kısakürek'in üstlendiği dergiye, Salih Mirzabeyoğlu, Hüsnü Kılıç, Fazıl Arslantürk, Ali Biraderoğlu, Neslihan Kısakürek gibi isimler katkı verir. Kısa sayılabilecek ömrüne karşın *Rapor*, Kısakürek'in fikir dünyasına dair önemli ipuçları taşımaktadır.

Kısakürek'in külliyatı içerisinde *Rapor*'u ayrıcalıklı kılan iki husustan bahsedilebilir. Birincisi, yazarın ömrünün son yıllarına tanıklık etmesidir. İkincisi, 12 Eylül Darbesi'ne gidiş sürecini takip edebilme olanağı sunmasıdır. Bu çerçevede *Rapor*lar, hem Kısakürek'in 1980 dönemi öncesine yönelik toplumsal, siyasal, ekonomik, kültürel konular hakkındaki değerlendirmelerini hem de 12 Eylül Darbesi'ne karşı aldığı tavrı okuyabilme imkânı sunar. Literatüre bakıldığında *Rapor* dergisini müstakil bir bağlamda ele alan bir çalışma olmadığı göze çarpmaktadır. Ayrıca Kısakürek'in yayımladığı dergiler üzerine birçok çalışma bulunmasına karşın bu çalışmalara *Rapor*'un hiçbir şekilde dâhil edilmemesi *Rapor* dergi-kitaplar adına önemli bir eksikliklerdir. Bu çalışma, *Rapor*'u hem odağına taşımaya hem de dergi türünde değerlendirmesi açısından önem arz etmektedir.

Bu çalışma, Necip Fazıl Kısakürek'in 12 Eylül 1980 Darbesi'ne yönelik bakış açısını, 1976-1980 yılları boyunca çıkarttığı ve dergi-kitap olarak nitelediği *Rapor*lar üzerinden değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, öncelikle Kısakürek'in dergi yayıncılığı üzerinde durulmuş; *Rapor* dergi-kitapların ortaya çıkmasına giden süreç açıklanmaya çalışılarak *Rapor* dergi-kitapların mahiyeti incelenmiştir. Sonrasında *Rapor* dergi-kitaplarda öne çıkan temalar irdelenmiş ve Kısakürek'in 12 Eylül Darbesi'ne yönelik değerlendirmeleri nedenleriyle birlikte açıklanmaya çalışılmıştır. Sonuç kısmında ise Kısakürek'in 12 Eylül Darbesi'ne bakış açısı, *Rapor* dergi-kitaplarda cereyan eden olaylar bağlamına oturtularak ele alınmıştır.

1. Kısakürek'in Yayımladığı Dergiler Üzerine Kısa Bir Değerlendirme

Cumhuriyet dönemi Türk siyasal ve düşünce dünyasının tanıdık simalarından biri olan Necip Fazıl Kısakürek, II. Abdülhamit Osmanlısı'nda dünyaya gözlerini açan entelektüellerden biridir. Gençlik yılları cumhuriyetin kuruluşuna rastlayan yazar, sonraki yıllarını cumhuriyet tarihinin siyasal ve toplumsal olaylarına yakından tanıklık ederek geçirmiştir. Kısakürek, Türk edebiyatında başta şair olmak üzere hikâye, tiyatro, roman, monografi, senaryo roman, hatırat, otobiyografi gibi birçok türde eser verir. Tespit edilen en eski baskılı eseri 1922 tarihli *Ben ve Ötesi*; son basılan eseri¹ ise ölümünden sonra, 2013'te Suat Ak tarafından kitaplaştırılan, dergi ve gazete yazılarından oluşan *Necip Fazıl Bibliyografyası*'dır. (Günaydın, 2015, s. 80) .

¹Kısakürek'in kronolojik olarak tüm eserlerinin eski ve yeni basımları için bkz: (Günaydın, 2015, ss. 58-81)

Şairliği, hikâyeciliği, piyes yazarlığı, fıkra muharrirliğinin yanı sıra bir aksiyon adamı olarak ardında önemli bir miras bırakan Kısakürek'in göze çarpan diğer bir tarafı, dergi yayımcılığıdır (Uçman, 2015, s. 83). Kısakürek'in öncülüğünde çıkmaya başlayan ilk dergi *Ağaç* mecmuasıdır. *Ağaç*, Mart 1936 ile Ağustos 1936 tarihleri arasında yayımlanan haftalık bir mecmuadır. Oldukça kısa ömürlü olan dergi, toplam 17 sayı çıkmıştır (Gökçek, 2015, s. 124). Dönemin İktisat Vekili Celal Bayar'ın maddi desteğiyle, fikir ve sanat mecmuası olarak çıkmaya başlayan derginin, geniş bir kadroya sahip olduğu söylenebilir. Ahmed Kutsi Tecer, Ahmed Hamdi Tanpınar, Şevket Rado, Feridun Fazıl Tülbentçi, Ahmed Muhip Dıranas, Sait Faik, Sabahattin Ali, Samet Ağaoğlu, Abdülhak Şinasi, Hasan Ali Yücel, Salih Zeki Aktay Yaşar Nabi Nayır, Suut Kemal Yetkin gibi Türk edebiyatının tanınmış isimleri şiir ve hikâyelerinin yanı sıra tetkik ve tercüme, fikir ve sanat denemeleri ile dergiye katkıda bulunmuştur (Kısakürek, 2015a, ss. 205-206). Geniş yazar kadrosuna rağmen derginin fikir haritasını oluşturan ise Necip Fazıl Kısakürek olmuştur (Aslan, 2020, s. 115).

Ağaç dergisi, Kısakürek'in İslam bağlılığının çok hafif perdeden başladığı döneme rastlaması açısından önem arz eder. *Ağaç*'ın çıktığı dönem, kendisinin genç şairden mistik şairliğe² geçiş dönemi ile çakışır. Bu "değişim"den dolayı şiir çevresindeki birçok isim tarafından ağır eleştirilere maruz kaldığını belirten Kısakürek, kendisini eleştirenler ile kalem kavgasına girmekten çekinmez (Kısakürek, 2015a, ss. 236-237). Bundan dolayı Kısakürek *Ağaç* dergisine ayrı bir parantez açar ve "ilerdeki büyük fikriyata doğru ilk emekleme denilebilecek" (Kısakürek, 2015a, s. 218) dergi olarak gösterir. Bu noktadan bakıldığında, Kısakürek'in Büyük Doğu idealinin ilk tohumlarını *Ağaç* dergisiyle attığı söylenebilir.

Dergicilik hayatına *Ağaç* ile adım atan Kısakürek, bu alandaki asıl ününü cumhuriyet dönemi İslamcılığın ilk örneklerinden birini teşkil eden (Akın, 2018, s. 112) ve adıyla bütünleşmiş olan *Büyük Doğu* dergisi ile kazanmıştır. *Ağaç* ile kıyaslandığında oldukça uzun soluklu bir dergi olan *Büyük Doğu*, *Ağaç* mecmuasından yaklaşık olarak yedi yıl sonra 1 Eylül 1943 tarihinde yayımlanmaya başlamıştır. Dergi, 1943 yılından 1978 yılına kadar 16 devrede toplam 535 sayı çıkmıştır.³ Ekseriyetle haftalık çıkan mecmua, zaman zaman günlük gazete olarak da yayın hayatına devam etmiştir (Gökçek, 2015, s. 127). İlk kapatılma⁴ tecrübesini 1944 baharında yaşayan *Büyük Doğu*, bu kapatılmadan sonra 26 Kasım 1945 tarihinde yayın hayatına kaldığı yerden devam etmiştir (Salimoğlu, 2020, s. 53).

Büyük Doğu'nun yazar kadrosuna bakıldığında *Ağaç*'a benzer şekilde geniş bir siyasi yelpazeden (Okay, 2014, s. 37) farklı isimlerin yer aldığı görülür. Dergide Faik Baysal, Özdemir Asaf, Fahri Erdinç, Salah Bırsel, Emin Ülgener, Fikret Akdora, Hasan Çelebi, Peyami Safa ve Oktay Akbal gibi yazarlar kalem oynatmıştır (Kısakürek, 2015a, ss. 267-268). Bu isimler derginin ilk sayılarında yer almış, sonrasında gerek Kısakürek'in dünya görüşünün değişmesi gerekse derginin ideolojik duruşunun

²Kısakürek, 1934'e kadar genç şair; 1934-1943 yılları arası mistik şair; 1943'ten sonra ise sabık şair olarak anılmıştır. Sabık şair tabiri Fikret Adil, mistik şair tabiri ise Nurullah Ataç tarafından Kısakürek'e atfedilmiştir (Kısakürek, 2015a).

³*Büyük Doğu*'nun toplam kaç devrede, kaç sayı yayımlandığı üzerine farklı beyanlar bulunmaktadır. Abdullah Uçman (2015) ve Orhan Okay (2014) *Büyük Doğu*'nun 1943-1978 yılları arasında 15 devrede toplam 512 sayı yayımlandığını belirtmektedir. Fazıl Gökçek (2015) ise 16 devrede toplam 535 sayı çıktığını belirtir. Necip Fazıl, *Rapor 2*'de *Büyük Doğu*'nun 16. devre ile kaldığı yerden devam edeceğini duyurmuş ve *Büyük Doğu* belli bir müddet çıkmaya devam etmiştir. Bu durum göz önüne alınarak Gökçek (2015) referans noktası kabul edilmiştir.

⁴Bu dönemde *Büyük Doğu*, Kısakürek'in neşrettiği "Allah'a itaat etmeye itaat edilmez" hadis mealinden dolayı kapatılmıştır. Kısakürek, *Büyük Doğu*'nun kapatılmasını, "henüz rengini tam belli etmek imkanını bile bulamayan (Büyük Doğu'nun, bir iki hadis mealini neşretmiş olması... Şöyle, en pest perdeden, birazcık Allah ve ahlaktan bahsetmiş olmak..." (Kısakürek, 2015b, s. 223) diyerek eleştirmektedir.

keskinleşmiş olmasından ötürü dergiden uzaklaşmıştır. Derginin sonraki sayılarına Cemil Meriç, Sezai Karakoç, Akif İnan, Erdem Beyazıt, Osman Turan, Rasim Özdenören gibi isimler katkı vermiştir (Gökçek, 2015, s. 131).

Kısakürek *Büyük Doğu* dergisinin 1947 yılında toplatılması ve yayın hayatına ara verilmesiyle birlikte matbuat hayatına *Borazan* ile devam etmiştir. Bir mizah gazetesi olan ve ancak üç sayı çıkabilen *Borazan*, *Büyük Doğu* dergisinin yayın hayatına yeniden devam etmesiyle birlikte rafa kaldırılmış ve bir daha yayımlanmamıştır (Uçman, 2015, s. 97). 1978 yılına kadar yayın hayatına devam eden *Büyük Doğu* dergisinin yanında Kısakürek'in 1976 ile 1980 yılları arasında çıkardığı *Rapor* dergi-kitaplar bulunmaktadır. *Rapor* dergi-kitaplar, *Büyük Doğu* dergisinin, dönemin koşullarından ötürü çıkmasının pek mümkün olmadığı anlaşılmaması üzerine güncel siyasal ve toplumsal olaylar ile teması devam ettirmek için yeni bir tarz düşüncesiyle ortaya çıkmıştır.

1.1 *Büyük Doğu'dan Rapor'a*

Ağaç, *Büyük Doğu* ve *Borazan*'ın yanı sıra literatürde pek değinilmeyen⁵ ve Kısakürek'in dergi-kitap olarak nitelediği *Rapor* dergisi bulunmaktadır. *Rapor*, Kısakürek'in 1976-1980 yılları arasında günlük olaylar hakkındaki değerlendirmelerini kaleme aldığı siyasi yazılardan oluşmaktadır. Şubat 1976 ile Aralık 1980 tarihleri arasında yayımlanan *Rapor* dergi-kitapların başyazarlığını Necip Fazıl Kısakürek üstlenmiştir. Toplam 13 sayı çıkan *Rapor*, kısa denilebilecek bir aralıkta çıkmasına karşın Kısakürek'in ömrünün son yıllarındaki düşünce dünyasına ulaşmamıza olanak sağlamaktadır.

1971 yılında ilan edilen sıkıyönetim nedeniyle *Büyük Doğu*'nun kapatılması bir anlamda *Rapor*'un çıkışına olanak sağlar. 1971 yılında kapatılan *Büyük Doğu*'yu tekrar çıkarmaya karar veren ve bu doğrultuda 35 kişilik bir kadro tertipleyen Kısakürek, sonrasında *Büyük Doğu*'yu, kendisini kötü etkileyen iç ve dış manzaradan dolayı çıkartmaktan vazgeçer. Necip Fazıl, "Büyük Doğu çıkamaz! Memleket ve meydan, Büyük Doğu gibi, 30 küsur yaşında ele alıp 60 küsur yaşına kadar sürdürdüğüm mekteplik çapta ve tarihi değerde (organ)a layık şartların topuna birden veda etmiş bulunuyor..." hükmüne vararak *Büyük Doğu*'ya devam etmeyeceğini belirtir (Kısakürek, 2015c, s. 7). İlerleyen sayfalarda fikrini değiştiren Kısakürek, *Büyük Doğu*'nun 16. devresini çıkarmaya hazırlanır ancak *Büyük Doğu* çıkmak üzereyken yeniden vazgeçer. "Tam çıkmak üzereyken çıkmama kararını veren ve yerini, neşredilecekleri zamanlar belirsiz – belki ayda, belki üç, belki altı ayda bir << Rapor>>lara bırakan *Büyük Doğu*" (Kısakürek, 2015c, s. 60) diyerek *Rapor* dergi-kitapların, *Büyük Doğu* dergisinin devamı olacağını sinyallerini verir.

Necip Fazıl Kısakürek'in *Rapor*'un ilk sayısında *Büyük Doğu* üzerine yazdıklarına bakılırsa, kendisinin ülkenin "elverişsiz" şartlarından⁶ yakından ve bundan dolayı *Büyük Doğu*'yu çıkaramayacağını öngörüp bu duruma tedbiren yeni bir tarz olarak değerlendirdiği *Rapor* dergi-kitapları⁷ çıkardığı söylenebilir. *Rapor* dergi-kitaplar hem

⁵Kısakürek'in yayımladığı *Rapor* dergi-kitaplar, literatürde müstakil bir çalışma alanı olarak hiç ele alınmamıştır. Bununla birlikte Kısakürek'in yayımladığı dergilere odaklanan birçok çalışma (Çirim, 2019; Uçman, 2015; Okay, 2014; Beyaz, 2012) bulunmasına rağmen *Rapor*'a hiçbir şekilde değinilmemesi de oldukça ilginçtir. Yapılan çalışmalarda *Rapor*'un dergi türünde değerlendirilmemiş olması uzun zamandır kitap olarak basılıyor olmasından kaynaklanıyor olabilir. Ancak *Rapor*'un orijinal nüshalarına bakıldığında dergi formatında yayımlandığı ve özellikle "dergi-kitap" ibaresinin yer aldığı görülmektedir. Bundan dolayı bu çalışmada *Rapor* dergi olarak değerlendirilmiştir.

⁶*Rapor*'da "Büyük Kıtık" olarak nitelendirildiği 12 Mart 1971 muhtırasına yer yer değinen Kısakürek, "Olan oldu, devrim dedikleri sam yeli ruh tarlamızı kavurmuş, kurutmuş ve memlekette << aydın, yazar, düşünür>> denebilecek hiç kimse kalmamıştır" (2015c, s. 8) diyerek döneme dair izlenimlerini aktarır.

⁷Dergilerin "seçki" ya da "kitap" ibaresiyle yayımlanması sıkıyönetimin uygulandığı dönemlerde dergi çıkartma izni

neşir zamanları belirsiz olduğu hem de salt dergi niteliğinden sıyrıldığı için kapatılma riskiyle karşı karşıya kalma olasılığı daha zor görünmektedir. Bu yolla Kısakürek hem dergisinin kapatılma korkusundan kurtulur hem de günlük hadiselerle yönelik değerlendirmelerine devam eder.

Kısakürek, her ne kadar *Büyük Doğu*'nun yayın hayatına devam edemeyeceğini belirtir de *Büyük Doğu*'nun 8 Mayıs -5 Haziran 1978 tarihleri arasında toplam beş sayı çıktığı görülmektedir (Okay, 2014, s. 36). Yazar, *Rapor*'un yayımlandığı dönem boyunca *Büyük Doğu* dışında *Milli Gençlik*, *Şadırvan*, *Sebil*, *Akıncı Güç*, *Vesika*, *Hilal*, *Mavera*⁸ gibi çeşitli İslamcı dergilerde aralıklı olarak yazılar kaleme almıştır. Dergilerin yanı sıra, *Sabah*, *Her gün*, *Orta Doğu*, *İstanbul* ve *Tercüman* gazetelerinde yazmıştır (M. Çetin & Şahin, 2004, s. 377). Ülkücü camiaya yakınlığıyla bilinen *Her gün* ve *Orta Doğu* gazetelerinde yazılar yazması, sonrasında Kısakürek'in İslamcı çevrelerden sert tepkiler almasına neden olacaktır.

Rapor'un orijinal nüshalarında göze çarpan önemli bir nokta *Rapor 7* den itibaren yayının kapağında "Necip Fazıl ve Yeni Dostları" ibaresinin yer almaya başlamasıdır. Bunun öncesinde *Rapor*'un kapağında derginin tek yazarı olan "Necip Fazıl" imzası yer alırken *Rapor 7* den *Rapor 12*'ye kadar "Necip Fazıl ve Yeni Dostları" ibaresi kullanılır. Necip Fazıl Kısakürek'in yeni dostlardan kastı Gölge, Akıncı Güç kadrosu, Salih Mirzabeyoğlu ve arkadaşlarıdır (Çifçi, 2019). Kısakürek, *Rapor 7* den itibaren kendi yazılarıyla birlikte "Yeni Dostlardan" başlığı altında bu kişilerin yazılarına da dergide yer vermeye başlar.⁹ Bu isimler arasında Hüsnü Kılıç, Salih Mirzabeyoğlu, M. Fazıl Aslantürk, Kurtuluş Tezvil bulunmaktadır. *Rapor 7* den itibaren dergi kapağında göze çarpan bir diğer detay ise "aylık dergi-kitap" ibaresinin eklenmesidir. Kısakürek her ne kadar *Rapor* dergi-kitapların neşir zamanlarının belirsiz olduğunu belirtse de Nisan 1980 tarihinde yayımlanan *Rapor 7* den itibaren *Rapor* dergi-kitaplar her ay düzenli olarak basılır.

Rapor'un orijinal nüshalarına bakıldığında günümüzdeki baskılarla arasında bazı farklılıklar olduğu görülmektedir. Orijinal nüshalarında *Rapor*'un dergi formatında basıldığı hem ön hem de arka kapakların mevcut sayının içeriğini yansıtacak şekilde düzenlendiği görülmektedir. Günümüzde ise kitap formatında basılan *Rapor*'ların, kapaklarının orijinal nüshalarının aksine tek düze olduğu görülmektedir. Bununla birlikte "dergi-kitap" ibaresi kaldırılan *Rapor*'un tüm sayıları Necip Fazıl imzasıyla yayımlanmaktadır.

Kendi tarihini Ağaç dergisiyle başlatan (Sönmezer, 2014, s. 105) Kısakürek, *Büyük Doğu* ile zirveyi görür ve *Rapor* ile ömrünü tamamlar. İlk devrelerde *Büyük Doğu* dergisi dini, fikri ve siyasi bir karaktere sahip olmakla birlikte edebi kimliğinin daha ön planda olduğu görülebilmektedir. Ancak derginin edebi kimliği zamanla arka planda kalır ve dergi daha çok siyasi ve dini bir görünüm kazanır (Okay, 1998, ss. 24-27). Derginin zamanla edebi yönünün etkisini yitirmesi içeriğindeki yazı türlerine yansır. Çetin'in (2016) belirlemelerine göre, ilk devrede 253 şiir, 30 hikâye (s.34); ikinci devrede 381 şiir

alınmadığı için sıkça başvurulan bir yöntemdir. 1980 sonrası çıkarılan *Üç Çiçek*, *Ayrım* ve *Poetika* dergileri bunlardan bazılarıdır (Küpçük, 2019). Özellikle 80 sonrası askeri rejimin, kültürel de olsa yayın çıkarılmasına izin vermemesi, dergilerin hukuki olarak izin alıp çıkmasına engel olmuştur. Bundan dolayı dönemin birçok dergisi, kitap olarak yayımlanma yoluna gitmiştir (Özer, 2001). Bu açıdan bakıldığında *Büyük Doğu* dergisinin 1971 yılında ilan edilen sıkıyönetimden dolayı kapatılması ve dönemin koşullarından ötürü çıkarılamaması Kısakürek'i, *Rapor*ları "dergi-kitap" ibaresiyle yayımlamaya sevk etmiş gibi gözükmektedir.

⁸Kısakürek'in 1976-1980 yılları arasında yazdığı İslamcı dergiler için bkz: *IDP - İslamcı Dergiler Projesi*.

⁹*Rapor*ların günümüzdeki baskılarına bakıldığında "Yeni Dostlar"dan köşesinin tamamen kaldırıldığı dolayısıyla bu köşede yazan isimlerden yer verilmediği görülmektedir. *Rapor*ların yeni baskıları ile dergi-kitap formundan sadece Kısakürek'in yazılarından oluşan kitap formuna dönüştürüldüğü söylenebilir.

77 hikâye (s. 42); üçüncü devrede ise yalnızca üç şiir yayımlanmıştır (s.46). İlk devrede edebiyat, sanat ve kültür konuları toplam 159 yazıda işlenirken (s. 34), son devrede toplam 10 yazıda işlenmiştir (s. 91). Nihai olarak “edebi ve siyasi bir mecmua” olarak yola çıkan *Büyük Doğu*, zamanla edebi kimliğinin etkisini azaltıp daha çok siyasi bir dergiye dönüşür ve “İslami ve siyasi” bir dergi olarak son rengini alır. Edebi dergiden İslami ve siyasi bir dergiye geçiş sürecinde derginin ilk devresinin tek parti dönemine; ikinci devresinin ise çok partili yaşama geçiş sürecine rastladığı unutulmamalıdır (Akın, 2018, s. 106). Rapor dergi-kitaplar ise Kısakürek tarafından “Büyük Doğuların yerine kaim tutulur” (Kısakürek, 2015d, s. 7) ve bu doğrultuda *Büyük Doğu*’nun bıraktığı siyasi hüviyeti ilk sayıdan itibaren üstlenerek devam ettirir. Bu noktadan hareketle, *Rapor* dergi kitapların, *Büyük Doğu* dergisinin devamı niteliğinde olduğu ve *Büyük Doğu*’nun siyasi hüviyetini tevarüs ettiği söylenebilir.

2. Rapor’da Öne Çıkan Temalar

2.1. Milliyetçi Hareket Partisi ve Alparslan Türkeş Yakınlığı

Rapor dergi-kitaplarda göze ilk çarpan durumlardan biri Kısakürek’in Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve partinin genel başkanı olan Alparslan Türkeş ile kurduğu yakın ilişkidir. *Rapor*’a bakıldığında Kısakürek-Türkeş yaklaşmasının 1977 seçimleri öncesine rastladığı görülür. Ancak Kısakürek’in Alparslan Türkeş ile ilk teması 1960’lı yıllara dayanır. 1960 darbesinden sonra 1,5 yıl boyunca cezaevinde kalan Kısakürek, çıktıktan sonra Türkeş’le birkaç kez görüşme olanağı bulur. Yapılan buluşmaların bir tanesinde *Büyük Doğu* davası için yazdığı metni okuyan Kısakürek, Türkeş’ten umduğu karşılığı bulamaz. Kısakürek tarafından kaleme alınan beyanname, Türkeş tarafından imzalanmaz ve ikili bu görüşmelerden sonra uzun bir müddet görüşmez (Kısakürek, 2015a, ss. 321-323).

1977 yılında *Her gün* adlı ülkücü gazeteye verdiği röportajla ülkücü camiaya göz kırpan Kısakürek, böyle bir röportajı uzun zamandır beklediğini, biraz gecikmeyle de olsa belli bir plan dâhilinde kaleme aldığını belirtir (2015d, s. 79). Ülkücü gazeteye sadece röportaj vermekle yetinmeyen Kısakürek, MHP’nin Konya, İstanbul ve Kayseri mitinglerine de katılarak konuşma yapar. MHP ise Necip Fazıl’ın kendilerine vermiş olduğu destekten sonra parti genel başkanı Alparslan Türkeş tarafından “Türk Milletine Beyanname”¹⁰ isimli bir bildiriyle karşılık verir. Bildiri ayrıca *Rapor* 3’te de yayımlanır ve bu bildiriden sonra Kısakürek’in deyimi ile “MHP’yi destekleme çığırı” (2015d, ss. 93-94) başlar. Bildiri, Kısakürek ile Türkeş’in ortak bir paydada buluşmasını sağlayan metin olarak değerlendirilebilir. Zira metinde Alparslan Türkeş, İslam’ı milliyetçiliğin önüne geçirecek, Kısakürek’in “Anadoluculuk” olarak adlandırdığı Türk’ü Müslüman olduğu için sevmeye ve Müslümanlığı nispetince değerlendirmeye dayanan milliyetçilik anlayışını (Kısakürek, 2015a, ss. 340-341) benimsediği görülmektedir. Alparslan Türkeş’in tüm gazetelere ve ajanslara bastırıp-dağıttığı beyannameyi, Kısakürek’in kaleme aldığı beyanname takip eder. “Bugünden itibaren MHP nazarımda bambaşka bir mana ve hüviyet sahibidir. Onu, Müslümanlık ve Türklüğün gerçek hakkını vermeye namzet bir topluluk olarak anıyor ve canımın içinden selamlıyorum.” (2015d, s. 83) diyen Kısakürek, böylece MHP’yi alenen desteklediğini ilan eder.

Kısakürek’in desteğini alan MHP için bu destek son derece anlamlıdır. Kısakürek milliyetçi ve İslamcı söylemleriyle partinin kampanya yüzlerinden biri olmak için

¹⁰ Beyannamenin tamamı için bkz: (Kısakürek, 2015d, s. 82-83)

ideal görünür. Bu çerçevede hem İslamcı çevrenin sembolik isimlerinden birisi olması hem de Milli Selamet Partisi (MSP) ile yollarının ayrılması¹¹ Kısakürek'in, MHP için bulunmaz bir fırsat olmasını sağlar. MHP'nin bu süreçten beklentisi, Kısakürek'in MSP'den ayrılmasıyla birlikte MSP seçmenlerinin oylarını kazanabilmektir. Bu durum, MHP'ye önemli ölçüde yeni bir oy potansiyeli kazandırabilir ve beklediği iktidara öyle ya da böyle kavuşmasını sağlayabilirdi (Toker, 2018, s. 244). Kısakürek'in MHP ve Alparslan Türkeş ile yakınlaşması her ne kadar kendisini ve MHP'yi memnun etmiş gözükse de Kısakürek hem yakın çevresinden hem de dönemin önemli İslamcı gençlik hareketlerinden ağır tepkiler alır. Bu dönemde Kısakürek'e en çok tepki gösteren teşkilatlardan biri Milli Türk Talebe Birliği¹² (MTTB) olur. Kısakürek aldığı ağır tepkiler sonucu "manevi yavrularım" olarak adlandırdığı Milli Türk Talebe Birliği ile bağlarını koparmak zorunda kalır (Kısakürek, 2015d, ss. 20-21). Kısakürek, MHP ile yakın temas kurduğu dönem boyunca esasında MTTB teşkilatına bağlı gençler ile ülkücü gençleri bir potada eritme noktasında yoğun bir emek sarf eder. Kısakürek'e göre "davanın beyin ve kalb merkezi MTTB; enerji ve hamle potansiyeli mihrakı ise ülkücüler"dir. Bu noktada Kısakürek'in bütün çırpımları, ülkücülerin ırkçı ve kavimci tarafını törpüleme ve MTTB'ye ise eksik olan Anadoluculuk düşüncesini aşlamak suretiyle iki topluluğu bir araya getirme gayesini taşır (Kısakürek, 2015d, s. 54). Ülkücüler ile kurulan yakın bağdan tek rahatsız olan MTTB grubu olmamıştır. Kısakürek, MTTB'nin yanı sıra Akıncılar tarafından da ciddi eleştirilere maruz kalmıştır. O dönem Fatih Akıncılar başkanı ve ülkücüler tarafından öldürülen Metin Yüksel'in ağabeyi olan Edip Yüksel, ülkücüler ile temasından dolayı Kısakürek'e açık mektup yazmış ve rahatsızlığını dile getirmiştir (Kısakürek, 2015e, ss. 160-165).

Nihai olarak Kısakürek-MHP ilişkisini dönemin şartları içerisinde, bütünsel bir bağlamda değerlendirmek gerekirse, Beyaz'ın (2012, s. 49) da belirttiği üzere, Kısakürek'in MHP ve Alparslan Türkeş ile kurduğu yakın ilişkinin siyasi kaygılardan dolayı yapılan zorunlu bir manevraya dayandığını söyleyebiliriz. O dönem üzerinde konuşmaya değer dört parti olduğunu belirten Kısakürek, MHP dışında Cumhuriyet Halk Partisi, Adalet Partisi ve Milli Selamet Partisi'ni çeşitli noktalar üzerinden eleştirir (Kısakürek, 2015d, s. 75). MHP ile ilişkisine dair "Büyük Doğu davasının ümidini bu partiye bağlayabilir ve Büyük Doğu gençliğinin desteğini bu yolda sağlayabilirdim"

¹¹Raporlara bakıldığında Kısakürek ile MSP arasındaki ilk kopuşun, 1973 seçimlerinde MSP-CHP koalisyonundan dolayı başladığı görülmektedir (Kısakürek, 2015d, s. 66). *Rapor 1*'den itibaren MSP'ye sitem etmeye başlayan Kısakürek, ilerleyen sayılarıyla sitemlerini artırır ancak amacının MSP'yi kötülemekten ziyade göreve davet etmek olduğunu belirtir (2015c, s. 66). 1977 seçimleri öncesi bir liste hazırlayan ve bu listedeki isimlere sadık kalınarak seçimlere gidildiği taktirde MSP'ye destek vereceğini dile getiren Kısakürek, Erbakan'ın isteğini yerine getirmemesi üzerine yeni bir hayal kırıklığı yaşar ancak MSP'den ümidini kesmez (2015d, ss. 69-72). "Şu da var ki, Milli Selamet Partisi'ni tenkit ve suçlandırma hakkı yalnız ileri Müslümanlardır; ve böyle bir fırsattan faydalanıp onun karşısına çıkmak isteyecek parti ve zümreler, yumruğumuzu tepelerinde bulacaklardır" (2015d, s. 72) diyen Kısakürek, bu dönemde MSP'den hala ümitli olduğunu belirtir. *Rapor 4* (Temmuz 1978 tarihli) itibarıyla Kısakürek, artık MSP'den ümidini kesmeye başlar. Erken seçim kararı alınması üzerine MSP ile bir araya gelmek isteyen Kısakürek'in bu isteğinin yerine getirilmemesi MSP'den tamamen kopmasına neden olur (Kısakürek, 2015d, s. 135). Davaya yazık olmasının diye "sakat ve düşük de olsa" MSP'ye karşı sabrının seçim öncesine kadar sürdüğünü dile getiren Kısakürek, (2015d, s. 135) bu noktadan sonra partiyeye karşı "İslam'ı ayağa düşüren" (2015g, s. 17), "gerçek İslam aksiyonunu yürütmekten başka rolü olmayan" (2015e, s. 77) gibi ağır eleştirilerde bulunur. Nihai olarak Kısakürek, yeni bir MSP-CHP ortaklığını ihtimal dahilinde olması ve yer yer MSP'nin CHP'ye yanaşarak bu olasılığı artırmaması kabul edemez (Kısakürek, 2015f, ss. 55-57). Zira bir CHP-MSP koalisyonu, Kısakürek'in en büyük korkusudur (Kısakürek, 2015e, s. 112). En nihayetinde Kısakürek-MSP arasındaki ilişki, hem 1973 seçimlerine dayanan MSP-CHP ortaklığından ve bu ortaklığın tekrarlanması ihtimalinden hem de Kısakürek-Erbakan sürtüşmesinden dolayı tamamen kopar.

¹²Milli Türk Talebe Birliği'ne olan sevgisini "...mukaddesatçı Türk gençliğinin her türlü yabancı eşyaya kapalı yuvasıdır; ve o yuvaya karşı herhangi bir kem nazar, bizzat benim kanıma, soyuma, ırzıma, ruhuma ve imanına tecavüz derecesinden acıdır!" (Kısakürek, 2015d, s. 47) diyerek açıklayan Kısakürek, ülkücüler ile yakınlaşmasından sonra MTTB'nin ülkücüler mevzusunda kendisini anlamadığını ve takındıkları tavırdan dolayı MTTB'çilere hakkını helal etmeyeceğini ilan eder. (Kısakürek, 2015d, ss. 48-50) MTTB'ye bu denli sevgi gösteren Kısakürek'in tüm tepkilere rağmen ülkücü camiaya yakın durması siyasetin kâr-zarar ilişkisine dayandığına dair iyi bir örnek olarak okunabilir.

(Kısakürek, 2015d, s. 92) diyerek asıl amacının MHP aracılığıyla Büyük Doğu davasını taşımak olduğunu beyan eder. Ayrıca ilerleyen sayfalarda değinileceği üzere Kısakürek, sıkı bir komünizm karşıtıdır ve “hangi rejim ve hükümet olursa olsun, Müslüman Türk ve ruhi muhteva milliyetçileriyle anlaşmadan, bu vatani komünist sürfelerinden temizleyemez.” (2015g, s. 119) diyerek komünizmle mücadelede milliyetçilere yüklediği role de işaret eder.

2.2 Komünizm ve Anarşizm Karşıtlığı

Yazarın *Rapor* dergi-kitaplarında ön plana çıkan diğer bir husus komünizm ve anarşizm karşıtlığıdır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, ABD ve Sovyet Rusya tarafından belirlenen yeni dünya düzeni sonucu Türkiye, Batı tarafında konumlanmayı seçmiş ve Sovyetler Birliği'ni karşısına almıştır. Bu şartlar altında komünizmin mücadele edilmesi gereken bir tehdit hâline gelmesi, onunla mücadelenin de aktif bir boyut kazanmasına neden olmuştur. Bu süreçte hem devlet hem de toplumun bir kısmıyla birlikte bazı entelektüeller de bu mücadele içerisine dâhil olmuştur (Savaş, 2023, s. 8). Bu mücadeleyi çok sert bir şekilde sürdüren entelektüellerden biri de Necip Fazıl Kısakürek'tir. Şüphesiz Kısakürek'in bu mücadelenin içinde yer almasını yalnızca Türkiye'nin dünya düzeni içinde aldığı konum ile açıklamak mümkün değildir. Müslüman-Türk toplumunun değerlerine yönelen bir tehdit algısının komünizm ile somutlaşmasının bu pozisyonu oluşturduğu söylenebilir.

Rapor dergi-kitaplarda komünizm ve sol ile ilgili eleştirilerin *Rapor 5*'ten itibaren başladığı, *Rapor 8*'den itibaren de yoğunlaşarak devam ettiği göze çarpmaktadır. Eleştirilerin yoğunlaştığı *Rapor 8*, ilk defa Mayıs 1980 tarihinde yayımlanmıştır. Dönemin koşullarına bakıldığında anarşi ve terörün bu dönemin en büyük problemi olduğu (Birand vd., 1999) görülmektedir. Bu noktadan hareketle Kısakürek'in anarşi ve komünizm düşmanlığında, dönemin şartlarının da etkisi olduğu söylenebilir. *Rapor*'un sayılarında Kısakürek'in komünizm düşmanlığı doğrudan takip edilebilmektedir. Yazar, komünistleri “bütün insan çeşitleri içinde bu dünyanın en sefil ve en ucuz kazanılmış örnekleri” (2015g, s. 108), “zehirli haşereler” (2015g, s. 110), “taş kafalılar” (2015g, s. 12) olarak tanımlar.

Kısakürek kaleme aldığı “Komünizma¹³ geliyor” başlıklı metinde komünizmin tanımı, tarihçesi, metodu, avlama metodları, politikaları gibi hususların hepsini tek tek açıklar. Bunun yanı sıra komünizmin Türkiye'deki manzarasına değinir “Madem ki, Türkiye'nin iç vaziyeti bu kadar bunaltıcı ve bünyesi bu kadar sarsıntılıdır, o hâlde çareyi komünizmde aramak lazımdır” (2015g, s. 109) diyerek Türkiye'deki mevcut siyasi manzardan dolayı komünizmi suçlar. Komünizmin Türkiye'de altıncı tecelli devresini yaşadığını belirten Kısakürek; ilk devrenin Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında, son devresinin ise Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) son, Demokrat Parti'nin (DP) ise başlangıç dönemine rastladığını belirtir. Altıncı devre itibarıyla komünizmin Türkiye'de cemiyete hâkim noktalara yerleştiğini; basın, güzel sanatlar, üniversite, TRT, millî eğitim çevresi ve partilere kadar sızdığını belirtir. Partiler içinde özellikle CHP'yi sert bir şekilde eleştirerek komünizmin “en verimli tarlasını” (Kısakürek, 2015g, s. 114) bulduğunu savunur. Kısakürek'in gözünde komünistlerin CHP'yi “tohumluk” veya “fidelik” olarak kullanması ve orada kümelenmesi yazarın CHP'yi düşmanlaştırmasının en önemli nedenlerindedir (Beyaz, 2012, s. 27).

¹³Komünizm ile komünizma kavramları aynı şeyi ifade etmektedir. Farklılık sadece Kısakürek'in kelimeyi Türkçeleştirme çabasından kaynaklanmaktadır. Kısakürek'e göre, Batı dillerinde “isme/ ism” ile biten kavramları “izma”, “ie” ile biten kelimeleri de “ya” olarak Türkçeleştirmek gerekmektedir. (Kısakürek, 2010, ss. 82-83) Makalede Kısakürek'in “komünizma” olarak kullandığı yerlere sadık kalınmıştır.

İçinde bulunduğu dönem itibarıyla komünizmin her an dışarıdan güdümlü; içeriden ise bazı sınıflarca destekli bir harekete kalkışmanın şartlarına sahip olduğunu belirten Kısakürek, komünizmin Türkiye'den kökünden söküp atılması gerektiğini ve bunun için bazı tedbirlerin gerekliliğine değinir. Bu tedbirleri, biri idari biri kazaî olmak üzere ikiye ayırır ve 10 maddelik komünizm tedbirlerini sıralayarak “ya bu deveyi gütmek ya bu diyardan gitmek... Başka yol yoktur.” (2015g, ss. 119-121) ifadesiyle komünizm karşıtlığını kesin bir dille ortaya koyar. Sadece teorik tedbirlerle yetinmeyen Kısakürek, komünist olanlar ile olmayanları ayırmanın zorunlu olduğu bir dönemden geçildiğini ve bundan dolayı “Komünistlikle Mücadele Polisi” kurulması gerektiğini (2015f, s. 139) savunarak somut adımların atılmasını teşvik eder.

Kısakürek komünizm karşıtı olmasının yanı sıra anarşizme de karşıdır. Anarşiden “ruh kuduzu” (2015h, s. 128) olarak bahseden Kısakürek'e göre anarşi 1960 darbesinden sonra Türkiye'de beslenip büyütülmüştür. Özellikle bu süreçten sonra geliştiğini düşündüğü anarşizmin beş safhasından bahseden yazar, anarşi konusunda artık son raddede olduğunu belirtir. “Nasıl olabildiği, ne şekilde yayılabildiği akıllara zarar bu cehennemî sirayet ve şeytanî şekavet, müthiş bir bilmedicir ve bu fecaat karşısında gerekirse 45 milyon Türk'ü tek tek tahlil laboratuvarlarından geçirip müspet rapor alamayanların sayıları milyonları aşsa bile, Türk askerinin kurşunlarına havale etmekten başka yapılabilecek bir şey kalmamıştır.” (2015f, s. 142) diyerek anarşiden kurtulmak için her türlü şiddete başvurulmasını tavsiye etmekle kalmaz bunu tek çıkış yolu olarak görür. Kısakürek'in hem anarşi hem de komünizmin ortadan kaldırılması için başvurulmasını istediği yöntemler göz önüne alındığında, politik şiddetin üst noktalara vardığı 1970'lerin sonunda “devlet terörü”nü¹⁴ beklediği söylenebilir.

2.3 Militarist Ordu Anlayışı

Necip Fazıl Kısakürek'in başyazarlığını üstlendiği *Rapor* dergi-kitaplarda öne çıkan son tema, benimsediği militarist ordu anlayışıdır. İlk sayısından son sayısına kadar ordu üzerine düşüncelerini dile getiren Kısakürek açık bir şekilde “militarist¹⁵ orducu” (2015h, s. 131) olduğunu beyan eder. Henüz gençlik yıllarında, orduda başçavuş görevindeyken sahip olduğu hissiyatları anlatan Kısakürek, bu görevden dolayı Büyük İskender'den bir şeyler yaşadığını dile getirir. O dönem ordunun kendi gözünde “çok güzel bir şiir nizamı veya nizam şiiri...” (2015a, s. 100) olduğunu belirten yazar, orduya dair tavrını daima muhafaza eder.

Kısakürek, ordunun, milletin yumruğu olduğuna inanır ve hem dışarıya karşı taarruz hâlinde olması hem de dışarıdan gelecek saldırılara karşı müdafaa etmesi gerektiğini belirtir. Kısakürek bu iki vazifenin de mübarek olduğunu ancak taarruz hâlinin müdafaa hâlinin daha “aziz ve mübarek” (2015c, s. 88) olduğunu söyleyerek şiddet yanlısı tutumunu bir kez daha ortaya koyar.

Hakiki bir partinin “ordu-millet, millet-ordu” ülküsüne dayanması gerektiğini (2015f, s. 59) belirten yazarın bu ülkeye bağlılığını *Raporlar* boyunca görmek

¹⁴“Hakkın Terörü” başlığı ile kaleme aldığı yazısında Kısakürek, devlet terörü ile ilgili şunları söylemektedir: “Parti, sendika, dernek, gazete, dergi, kitap, mektep, TRT, sinema, konferans, maç her türlü toplantı, yürüyüş, gösteri, ensesinde sıkıyönetimin süngüsünü hissetmelidir. Böyle bir tutum devlet eliyle (terör) getirmeye mi varır? Evet varır; bugünün devlete karşı (terör)ünü yenmek için resmi (terör) tek çıkar yol... Çivi çiviye söker.” Yazının devamında “(Terör), evet (terör), ama, devleti yıkmak değil, yapmanın (terör)ü... Batılın değil, hakkın salacağı dehşet... Seni bekliyoruz!” (Kısakürek, 2015f, s. 93) diyerek “devlet terörü”nü teşvik eder.

¹⁵Militarizm genellikle ya ordunun farklı formlarda ve farklı kanallar aracılığıyla siyasete aktif ve doğrudan katılımı ya da savaşa hazırlık ile ilgili bir kavram olarak tanımlanmaktadır. Militarizm kavramının farklı formları ve tanımları dair detaylı bir tartışma için bkz: (Akça, 2006)

mümkündür. “İçtimai dimağ, onun abideleştirdiği güçlü devlet, sonra o devlet emrinde, iki elin on parmağı kadar fikri cihaza tâbi ordu... Bu muvazene unsurları yerinde kaldıkça şevket ve şehamet çıkırmız devam etmiş, muvazene bozuldukça da alçalma ve çürüme hâlimiz derinleşmiştir” (Kısakürek, 2015c, s. 90) şeklindeki analiziyle devlet ve ordu arasındaki karşılıklı ilişkiyi açıklar. Bu bağlamda Kısakürek’in ordunun “şefik ve nazik” olmasındansa “iradeli, sert ve kuvvetli” yanını gösterme (2015g, s. 55) taraftarı olması, darbeyi destekleyici tavrına dair bir işaret olarak okunabilir.

3. Kısakürek’in 12 Eylül Darbesi’ne Bakış Açısı

Rapor dergi-kitapların ilk sayılarına bakıldığında Kısakürek’in bir ordu müdahalesine çok da sıcak bakmadığı görülmektedir. Yazar, ilk sayılarda bir ordu müdahalesinin ya da askeri ihtilalin kendi ifadesiyle söylemek gerekirse “şifa getirici” olmadığı kanısındadır (2015c, s. 95). Ancak ilerleyen sayılarla birlikte, Kısakürek’in fikirleri yön değiştirecek ve kendisi darbeyi teşvik etmeye başlayacaktır.

Rapor dergi-kitaplara bakıldığında, Kısakürek’in darbeyi teşvik etme gayretlerinin Haziran 1980 tarihli *Rapor* 9’dan itibaren başladığı görülmektedir. O dönem Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkan Yardımcısı olan Gün Sazak’ın öldürülmesi,¹⁶ Kısakürek’in zaten hiç hazzetmediği anarşist ve komünist hareketlere karşı çok daha tepkili olmasına neden olur. Gün Sazak’ın öldürülmesi olayından sonra “Ve illa... Bir iç hamle!.. Ordudan mı gelir, milletten mi zuhur eder, hükûmetten mi fişkirir; mutlaka bir iç hamle!..” (2015g, s. 53) diyerek ilk defa ordunun toplum ve siyasete müdahale etmesi yönündeki isteğini hissettirir. Yazarın bu sözleri sarf etmesinde, o dönem sıcak temas hâlinde bulunduğu MHP’den bir ismin öldürülmesi kadar anarşi ve komünizme düşman olmasının da etkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte Kısakürek’in yukarıda bahsedilen ve ordudan gelmesini beklediği hamle, o dönem bir darbeden ziyade ordunun siyasete müdahale ederek erken seçime gidilmesini sağlamaktır. Aynı şekilde, milletten ya da hükûmetten zuhur etmesini beklediği “iç hamle” de yine bir erken seçim isteğidir. (Kısakürek, 2015g, ss. 52-57) Kısakürek’in bu dönem boyunca *Rapor*larda kaleme aldığı yazılar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, yazarın öncelikli veya tek çözümü ordu müdahalesinde gördüğünü söylemek zordur. Dolayısıyla Kısakürek, *Rapor* 9’un ilk basıldığı Haziran 1980 tarihine, yani darbeden üç ay öncesine kadar bir ordu müdahalesine pek de taraf gözükmemektedir.

Kısakürek’in öyle ya da böyle, ne şekilde olursa olsun erken seçime gitme isteği *Rapor* 10’da da devam eder. Temmuz 1980 tarihli sayıdan itibaren darbeye dair nihai tutumunu ortaya koymaya başlayan Kısakürek’in söylemlerinin de renk değiştirmeye başladığı açıkça okunabilmektedir. Öyle ki, *Rapor* 10’un henüz ilk sayfalarına “erken ve umumi bir seçime gidilmesini nezaket ve hassasiyetle tavsiye” (2015g, s. 72) ederek başlar. “İstiklal ve Ordu” başlığını taşıyan yazının devamında, ordunun siyasetten uzak kalabilmesinin ancak savunmakla sorumlu olduğu ülkesinin sağlam bir temel ve dengeye sahip olabilmesi ile mümkün olabileceğini ancak dönem itibarıyla bu şartların çok da mevcut olmadığını ima eder. “Bugün ise parti dalaşmaları içinde devlet bütünlüğü birtakım hasis kemiyet hesaplarına kurban edildiği için, milletin mutlaka meclisteki tecellisini göstermesi ve iradesini aksettireceği kadroyu tespitlemesi lazımdır.” (2015g, s. 72) diyerek erken seçim talebini tekrarlar.

¹⁶Gün Sazak 27 Mayıs 1980 tarihinde öldürülür. Cinayeti, olaydan üç gün sonra Dev-Sol üstlenir ancak failer uzun bir süre yakalanamaz. Olaydan 10 ay sonra cinayetle ilişkisi olduğu için üç kişi yakalanır, üçü de Dev-Sol üyesidir. Ancak yakalananlar arasında cinayeti işleyen ve organize ettiği bilinen üç ismin de olmadığı belirtilmektedir (Oğur, 2010).

Kısakürek, böylesi bir hareketi (erken seçim) apaçık bir zaruret olarak görmektedir. Yukarıda değinildiği üzere, yazar bu “zaruret”in millet ve hükümet ya da ordu tarafından gelebileceğini düşünür. Ancak Necip Fazıl Kısakürek, erken seçimin ordu eli ile gerçekleştirilmesi gerektiğine inanmış olmalı ki, “böylesi bir hareket ordunun siyasete karışması ve darbeye kalkışması değil, millet tecellisini selamete ulaştırmasıdır” (Kısakürek, 2015g, s. 72) der. Erken seçim hususunu Ağustos 1980 tarihli *Rapor* 11’de yeniden ele alan Kısakürek, bu sefer “ne yapıp yapıp erken seçim yolunu açmak... Ne suretle olursa olsun; telkinle, cebirle, parayla...” (2015h, s. 20) diyerek erken seçim isteğini ileri bir boyuta taşır: Kısakürek için erken seçim ilk evrede bir istek, sonrasında zaruret, son adımda ise zor kullanmaya başvurarak muhakkak halledilmesi gereken son çıkıştır. Erken seçime dair bu sözleriyle yazar, bir ordu müdahalesine kapı aralama noktasında ilk adımı atmış olur.

Kısakürek’in erken seçim konusunda bu denli istekli olmasının arkasında birkaç nedenin yattığı söylenebilir. 14 Ekim 1979’da Millet Meclisi’nde boş bulunan 5 milletvekilliği ve Senato’nun üçte bir yenilenmesi için ara seçim yapılır. Yapılan seçimde CHP’nin 1977 genel seçimlerinde, aynı seçim bölgelerinde aldığı yüzde 41’lik oy oranı yüzde 29’a geriler. Böylece, genel bir seçim yapılması durumunda Adalet Partisi (AP) makul bir çoğunlukla iktidara gelebilme şansını yakalar. Ancak seçimlerdeki yenilgi Ecevit’i istifaya götürür ve AP lideri Demirel, MSP ve MHP tarafından dışarıdan desteklenen bir azınlık hükümeti kurmayı tercih eder (Hale, 2014, s. 280). 14 Ekim ara seçimlerinde AP’nin desteğini artırması ve CHP’nin ciddi kan kaybı yaşaması, Kısakürek’in AP’ye dair ümitlerini güçlendirir. Öyle ki Kısakürek, 14 Ekim seçimlerinin bir genel seçim olması hâlinde, Cumhuriyet Halk Partisi’nin o an mecliste sahip olduğu sandalye sayısının yarısını bile elde edemeyeceğini düşünür (2015g, s. 37). Bununla birlikte Kısakürek, erken bir seçim olması durumunda Alparslan Türkeş’in Demirel’e destek vereceğine kesin gözüyle baktığı için Erbakan’ın AP’ye desteğini de gereksiz görür (2015g, s. 73). Bu noktada Kısakürek erken seçim için “uzviyetimizdeki bütün (toksin)leri atacak ve Meclisi en berrak şekilde millî iradeye mâkes kılacak bir mahiyet gösterebilir ve her tarafça tek gaye kabul edilmelidir. CHP ve MSP mikropları müstesna” (2015g, s. 88) şeklinde bir değerlendirme yapar. Kısakürek’in erken seçimden beklentisi MSP ve özellikle CHP’den olabildiğince arınmış bir meclis ile birlikte Milliyetçi Hareket Partisi ve Adalet Partisi’nden oluşan bir koalisyon¹⁷ hükümetinin kurulması yönündedir (2015g, ss. 75-85). Yine o dönem cumhurbaşkanlığı seçimlerinin tıkanması ve CHP’nin adayı olan Muhsin Batur’un seçimlerde en yüksek oyu almasının Kısakürek’in erken seçim isteğini tetiklediği söylenebilir (2015g, s. 44).

Rapor dergi-kitapların ilerleyen sayılarıyla birlikte Kısakürek’in darbeyi teşvik edici tutumu daha da belirginleşir. Ağustos 1980 tarihli *Rapor* 11’de “Dem bu Dem” başlıklı yazısında Fatsa ve Çorum’da yaşanan olayları değerlendiren Kısakürek, bu tür olayların nedeni olarak komünistleri görür. Komünizme destek verdiği gerekçesiyle Ecevit ve CHP’yi hedef gösterir “Ecevit ve Halk Partisi’nden başlayarak bütün fesat kaynaklarını kurutmak, askeri bir (Ti) sesiyle hamle etmek farz olmuştur. Dem bu dem, saat bu saat...” (2015h, s. 22) diyerek askeri müdahalenin ilk çağrısını yapar.

Kısakürek’in darbe çağrısından bir ay sonra, Eylül 1980’de ordu idareye el koyar. 12 Eylül sabahı yayımlanacak olan *Rapor* 12’nin mücellide verilmek üzere hazırlandığı

¹⁷ Kısakürek, tüm eleştirilerine karşın koalisyon hükümetine gerekirse MSP’nin de dâhil olabileceğini belirtir (Kısakürek, 2015g, s. 81).

sırada darbe haberi gelir. Necip Fazıl Kısakürek, “Kapak baskısını durdurduğumuz ve bu yazıyı kaleme aldığımız demde (12 Eylül saat 11) henüz hareketin renk ve çizgileri tam bir açıklığa kavuşmamış bulunuyor. Fakat komünistlere ve anarşistlere şiddetle zıt; ve mübarek İslam aksiyonunu bozucu ve böyle bir tepkiye davet edici yobazlara da aykırı bir davranış karşısında olduğumuz muhakkak...” (2015h, s. 39) diyerek darbeyi duyurur. Bu sözleriyle Kısakürek, her türlü anarşist ve komünist hareketin karşısında olduğunu bir kez daha belirtmiştir. Zira anarşist ve komünist hareketler, Kısakürek’in 12 Eylül darbesini hem teşvik etmesinin hem de desteklemesinin en önemli nedenlerinden biridir. Kendisi, komünist düşmanı olduğu için darbeyi komünistleri susturmaya yönelik bir adım olarak görür. Ordu müdahale etmezse, solun ve komünistlerin memleketi ele geçireceğinden çekinir (Beyaz, 2012, s. 51). *Rapor* 12’nin ilerleyen sayfalarında “şu olur, bu olur, seçim gecikir, hükümet düşebilir, fakat nihayet 9-10 ay sonunda milleti CHP’den ve İslamiyet’i MSP’den arınmış görmenin saati mutlaka çalar” (2015h, s. 43) diyerek CHP’nin ve MSP’nin ülke yönetiminde herhangi bir şekilde söz sahibi olmasını istemez. Zira 12 Eylül müdahalesinden önce Türkiye’nin durumunu “felaketler tablosu” olarak adlandıran yazar, bu dönemden MSP ve CHP’yi mesul tutar (2015h, s. 110). Yukarıda değinilen anarşist ve komünist hareketlere karşı olması ile MSP ve CHP’nin ülke yönetiminden uzak kalmasını istemesi, aynı zamanda Kısakürek’in darbe hareketinden beklentisini de ortaya koyar. Bu beklenti aynı zamanda yazarın erken seçimden beklentisi ile paralellik taşır.

MSP ve CHP’ye yönelik mesafeli tavrının yanında Kısakürek’in Adalet Partisi ile değişim gösteren bir ilişkisi olduğu söylenebilir. Süleyman Demirel’i, özellikle hükümeti Bülent Ecevit’e devredene kadar ciddi anlamda eleştirdiğini (2015e, s. 26) belirten Kısakürek’in AP’ye karşı tavrı, sonrasında yön değiştirir. Kısakürek, AP lideri Demirel’i, iktidarda olduğu süre boyunca vatanın kurtuluş ümidini bağlayacak bir “fedai” (2015f, s. 86) olarak niteler ve destekler.

Kısakürek’in Türkiye’de gerçekleşen diğer ordu müdahalelerine karşı nasıl bir tavrı aldığına bakmak, hem Kısakürek’in 12 Eylül darbesini destekleme saik(ler) ini açıklama hem de genel anlamda darbeye karşı bakış açısını anlama noktasında bize önemli ipuçları sunabilir. Daha önce de değinildiği üzere Kısakürek, 12 Eylül hareketini hem mahiyeti hem de hedefi üzerinden diğer darbelerden ayırmaktadır. 27 Mayıs 1960 darbesinin millî iradeye karşı yapıldığını belirten Kısakürek buna karşın 12 Eylül hareketinin ise millî bir ihtiyaç sonucu ortaya çıktığını düşünerek destekler (2015h, s. 111). Bu noktadan hareketle Kısakürek’in darbeye bakışının çelişkili olduğu düşünülebilir (Beyaz, 2012, s. 51). Ancak bu düşüncenin ve Kısakürek’in yukarıdaki ifadelerinin aksine, 1960 darbesi döneminde Malatya’da hapisanede olan yazar, “tank palet sesleriyle gelecek bir ihtilali beklemekte ve özlemektedir.” Başlangıçta darbenin Adnan Menderes tarafından yapıldığını zanneden Kısakürek, bundan dolayı darbeyi desteklediğini beyan etmiş ve kendi deyimiyle “sevincinden uçmuştur” (2015a, ss. 320-321). Ancak darbenin Menderes tarafından yapılmadığını ortaya çıkması ve rengini belli etmesi Kısakürek’i hayal kırıklığına uğratar. Bu noktadan hareketle belirtebiliriz ki, darbeyi kimin yaptığı¹⁸ Kısakürek’in darbeye karşı alacağı tavrı belirleyen ana etken olarak gözükmektedir.

¹⁸Darbeyi kimin yaptığı noktasındaki önem sadece Kısakürek’e özgü bir durum değildir. 12 Eylül darbesi esnasında Bülent Ecevit de aynı tavrı sergiler. Sokağına giren tanklarla bir darbenin geldiğini anlayan Ecevit’in ilk sorduğu soru “darbeyi kim yaptı” olmuştur. Zira Ecevit, Alparslan Türkeş’in desteklediği bir darbe olduğunu zannetmektedir. Buna karşın darbenin Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından yapıldığını duyan Ecevit, bu cevap karşısında rahat bir nefes alır. (Birand, 1984, s. 285)

4. Sonuç

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının ve düşüncesinin önemli isimlerinden biri olarak bugün hâlâ belirli ölçüde etkisini koruyan Necip Fazıl Kısakürek, birçok alanda olduğu gibi dergicilik alanında da önemli bir miras bırakmıştır. Bu çalışma, Kısakürek'in çıkardığı dergiler arasında literatürde pek ele alınmayan *Rapor* dergi-kitapları odağına taşınmaktadır. *Rapor* dergi-kitaplara bakıldığında Kısakürek'in 13 sayı boyunca çok farklı konulara temas ettiği ancak üç tema üzerinde özellikle yoğunlaştığı göze çarpmaktadır. Milliyetçi Hareket Partisi ve Türkeş vurgusu, komünizm ve anarşizm karşıtlığı ile militarist ordu anlayışı yazarın en çok üzerinde durduğu temalardır. Yazarın bu dönemde MHP ve Türkeş ile sıcak temas kurması, aslında siyasi bir çıkar ilişkisine dayanmaktadır. Bu dönem Büyük Doğu davasına ihanet ettiği gerekçesiyle MSP'den uzaklaşan Kısakürek, bir süre sonra MHP'ye yanaşmak zorunda kalır ve aradığı koşulsuz saygıyı bu partideki genç ve radikal kadrolarda bulmak için çabalar (Özdalga, 1997, s. 180). İlgili dönemde Kısakürek'in ülkücü camiaya yanaşmasında, ülkücülerin komünizm ile mücadelede aktif bir gücü ellerinde bulundurmalarının (Beyaz, 2012) da etkisinin olabileceği göz ardı edilmemelidir. Daha önce de değinildiği üzere Kısakürek sıkı bir komünizm ve anarşizm karşıtıdır ki bu karşıtlık çoğu zaman düşmanlık söylemleriyle pekiştirilir. Yukarıda ortaya çıkan çerçeveden hareketle *Rapor* kitap-dergilerde öne çıkan temaların birbiriyle yakından ilişkili olduğu, bir yapbozun parçaları misali birbirlerini tamamladığı söylenebilir.

Rapor dergi-kitaplar üzerinden Kısakürek'in 12 Eylül Darbesi'ne bakışımı ortaya çıkarmanın yanı sıra bu tutumun arkasından yatan nedenleri açıklama çabası bu çalışmanın ana odak noktasıdır. Kısakürek'in 12 Eylül Darbesi'ne yönelik tavrına bakıldığında, *Rapor* 9'un ilk basıldığı Haziran 1980 tarihine, yani darbeden üç ay öncesine kadar bir ordu müdahalesine pek de sıcak bakmadığı görülmektedir. Haziran-Temmuz 1980 döneminde, Kısakürek'in asıl beklentisi ordu tarafından siyasete müdahale edilerek erken seçim yolunun açılmasıdır. Temmuz 1980'de yayımlanan *Rapor 10*'da ise erken seçim isteği, yazar tarafından daha gür bir sesle tekrarlanır.

Ağustos 1980 tarihli *Rapor 11*'den itibaren bir darbe çağrısında bulunan Kısakürek, ordu müdahalesini tek çare olarak görmektedir. Bu dönem komünist ve anarşist hareketlerden rahatsızlığını dile getiren Kısakürek, politik şiddet ile özdeşleşen 1970'lerin sonunda bu hareketlere düşman kesilir. Esasında Kısakürek'in 1980 Darbesi'ni desteklemesinin en büyük nedenlerinden bir tanesi darbenin komünist ve anarşist hareketlere karşı duracağına dair olan inancıdır. Öyle ki, Kenan Evren'in 12 Eylül Darbesi'nden sonra yaptığı bir konuşmada anarşiyi kökünden kazıma sözüne karşılık Kısakürek'in cevabı "Dediklerinizi yapın da, başımızdan hiçbir an eksik olmayın" (Kısakürek, 2015h, s. 120) olacaktır. Kenan Evren'in darbe sonrası yaptığı başka bir konuşma ve Necip Fazıl Kısakürek'in bu konuşmaya tepkisi, Kısakürek'in darbeye bakışımı anlama noktasında önemli ipuçları taşır. O dönem sağ ve sola eşit davranılmadığı tarzında söylentilerin olduğunu belirten Evren, bu söylentilerin hiçbirini kabul etmez. Hem sağa hem sola eşit davranmakla beraber eşit uzaklıkta olduklarını vurgular. Kısakürek, o güne kadar çoğu söylemini desteklediği Evren'in sağ cepheye yüklendiği sözleri kabul edemeyeceğini belirtir (2015h, s. 130). Zira Kısakürek'in ordu müdahalesini takdir ve teşvik etmesi temelde komünizmin ve anarşizmin süpürülmesi, sağ siyasetin ise önünün açılması imasını taşımaktadır. Kısakürek'in darbe çağrısından bir ay sonra, Eylül 1980'de ordu idareye el koyar. Ordu idareye el koyduktan sonra *Rapor* sadece bir sayı çıkar ve Aralık 1980 tarihinde yayın

hayatına veda eder. *Rapor*, darbeden sonra yayın hayatına devam etseydi, Kısakürek'in darbe öncesi, sırası ve sonrasına dair değerlendirmelerini daha bütüncül bir çerçevede okuyabilme imkânı oluşabilirdi.

Bu noktada, çalışmamızın Kısakürek'in özelde 12 Eylül Darbesi, genelde ise Türk siyaseti ve toplumsal gerilimler hususundaki görüşlerini *Rapor* dergi-kitaplar merkezinde incelediğini tekrar hatırlatmak gerekmektedir. Söz konusu yayın süreci Şubat 1976-Aralık 1980 gibi kısa bir zaman aralığında gerçekleşmiş olmakla beraber, *Rapor* dergi-kitaplarının aylık periyoda geçişinin Nisan 1980'de başlaması ve yine Kısakürek'in ordunun siyasete müdahalesini teşvikinin ise ancak darbenin hemen öncesindeki aylarda netleştiği göz önüne alındığında bu aralık daha da kısalmaktadır. Burada iki hususun altı çizilebilir: Bir taraftan, *Rapor*'da Kısakürek'in Türk siyaseti ve toplumsal gerilimlere dair düşüncelerinin *Rapor*ların öncesindeki yaklaşımları ile paralellik taşıdığı düşünülebilir. Toplumsal düzeni sarsıcı olduğunu düşündüğü (komünizm-anarşizm) akımlar karşısında Müslüman ve Türk kimliğini vurgulayan bir siyaseti yeri geldiğinde militarist bir hüviyete bürünecek şekilde savunmaktadır. Fakat Kısakürek'in militarizm beklentisi toplumun şiddete başvurmasından ziyade, toplumla özdeşleştiğini düşündüğü devletin (ordunun) bu rolü üstlenmesi yönündedir. Kısakürek, öncelikli olarak siyasetin üreteceği çareleri öne çıkarsa da, siyasetin tıkandığı noktada ordunun toplum ve siyasete müdahalesini kategorik olarak reddetmez aksine tabii karşılar. Bu da bizi ikinci hususa götürmektedir. Kısakürek, darbenin öncesindeki dönemde siyaset içinde bir yön arayışında görünür. Bu yön arayışının önemli bir adresi MHP'dir. Kısakürek-MHP ilişkisinin, Kısakürek'in saf anlamda bir yeni pozisyon almaktan ziyade MHP'yi de kendi pozisyonuna doğru kaydırma anlamı içerdiği görülebilmektedir. Bununla birlikte yine çok kısa bir zaman aralığına sıkışan bu ilişkide, Türkiye'deki toplumsal gerilimler ve şiddet ortamı arttıkça Kısakürek'in siyasetin sunduğu imkânları sorgulayıcı bir pozisyona geldiği düşünülebilir. Bu da Mayıs 1980'den Ağustos-Eylül 1980'e doğru kısa bir zaman içinde Kısakürek'in erken seçim vurgusundan ordunun başını çekeceği bir iç hamleye doğru kaymasına yol açmış görünmektedir. Tüm bu hususların 1950'lerden 1980'lere Necip Fazıl Kısakürek'in düşüncesi ve siyasetle aktif ilişkisi çerçevesinde daha ayrıntılı incelenmesi bize Kısakürek'in yaklaşımına dair daha geniş bir perspektif sunacaktır.

MAKALE BİLGİ FORMU

Yazarların Katkıları: Yazar çalışmaya %50, %50 katkı sunmuştur.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Destek/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu kuruluşundan, özel veya kâr amacı gütmeyen sektörden hibe alınmamıştır.

Etik Onay ve Katılımcı Rızası: "Necip Fazıl Kısakürek ve 12 Eylül Darbesi'ne Giden Süreç: *Rapor* Dergisi Örneği" başlıklı çalışma etik kurul onayı gerektirmemektedir. Yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulduğu, toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmadığı yazar tarafından beyan edilmiştir

Kaynakça

- Akça, İ. (2006). *Militarism, capitalism and the state: Putting the military in its place in Turkey* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Boğaziçi Üniversitesi. İstanbul, Türkiye. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/324809>
- Akın, M. H. (2018). İslamcılığın Fetret Devri Büyük Doğu Dergisi ve Necip Fazıl Kısakürek. İçinde L. Sunar (Ed.), “İslam’ı uyandırmak” çok partili yaşama geçilirken İslamcı düşünce ve dergiler (1. basım, ss. 103-120). İstanbul: İlem Yayınları
- Aslan, İ. (2020). 1930’lar Türkiye’sinin kültürel hareketlerine genel bir bakış: Necip Fazıl Kısakürek ve Ağaç Dergisi örneği. *İmgelem*, 4(6), 107-129 https://dergipark.org.tr/tr/pub/imgelem/issue/55950/697896#article_cite.
- Beyaz, Y. (2012). *Nesir yazılarına göre Necip Fazıl’ın düşünce dünyası* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Trakya Üniversitesi, Trakya, Türkiye. <http://dspace.trakya.edu.tr/xmlui/handle/trakya/1273>
- Birand, M. A. (1984). *12 Eylül saat: 04.00 kod:11-C-6*. İstanbul: Karacan Yayınları.
- Birand, M. A., Bila, H., & Akar, R. (1999). *12 Eylül/Türkiye’nin miladı* (1.). İstanbul: Doğan Kitapçılık.
- Çetin, M., & Şahin, M. N. (2004). *Doğumunun 100. yılında Necip Fazıl Kısakürek*. Ankara: T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Çetin, Ş. (2016). *Bir edebiyat dergisi olarak Büyük Doğu* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/170903>
- Çifçi, E. (2019, Mayıs 28). Necip Fazıl ve yeni dostları. *Fikirname Dergi*. <https://fikirnamedergi.com/2019/05/necip-fazil-ve-yeni-dostlari/>
- Çirim, B. (2019). *Necip Fazıl Kısakürek’in siyasal ve ideolojik kimliği (1923-1950)* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, Türkiye. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/551292>
- Gökçek, F. (2015). Bâbü’lî’den Büyük Doğu’ya yansıyanlar. İçinde A. Öz, İ. Kara, & A. Ertuğrul (Ed.), *Necip Fazıl el kitabı* (1. baskı, ss. 123-131). İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları.
- Günaydın, Y. T. (2015). Necip Fazıl’ın eserleri için bir kronoloji-oluşum denemesi 1922-2014 (İlk Baskı, Sonraki Baskı, Birleşik Yahut Ayrı Basım ve İlaveler). İçinde A. Öz, İ. Kara, & A. Ertuğrul (Ed.), *Necip Fazıl el kitabı* (1. baskı, ss. 57-81). İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları.
- Hale, W. (2014). *Türkiye’de ordu ve siyaset* (A. Fethi, Çev.). İstanbul: Alfa Yayınları.
- İslamcı Dergiler Projesi*. (ty). https://katalog.idp.org.tr/arama?author_name=necip+fazl+k%C4%B1l+k%C4%B1sak%C3%BCrek&order_by=match. Son erişim tarihi: 19 Ekim 2023.
- Kısakürek, N. F. (2010). *Çerçeve I*. Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N. F. (2015a). *Babü’lî* (19. basım). Büyük Doğu Yayınları.

- Kısakürek, N. F. (2015b). *O ve Ben* (37. basım). Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N. F. (2015c). *Rapor 1-2* (6. basım). Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N. F. (2015d). *Rapor 3/4* (6. basım). Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N. F. (2015e). *Rapor 5-6* (7. basım). Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N. F. (2015f). *Rapor 7-8* (6. basım). Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N. F. (2015g). *Rapor 9-10* (6. baskı). Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N. F. (2015h). *Rapor 11/13* (6. baskı). Büyük Doğu Yayınları.
- Küpçük, S. (2019). Metin Celal ile yayınladığı dergiler ve dergiciliği üzerine. *Okuduğum Kitaplar*. <https://okudugumkitaplar.blogspot.com/2019/02/metin-celal-ile-yayinldigi-dergiler-ve.html>
- Oğur, Y. (2010). Gün Sazak'ı kim öldürdü. *T24*. <https://t24.com.tr/haber/yildiray-ogur-gun-sazaki-kim-oldurdu,119375>
- Okay, O. (1998). *Necip Fazıl Kısakürek*. İstanbul: Şule Yayınları.
- Okay, O. (2014). *Necip Fazıl: Sıcak yarada kezzap* (1. baskı). İstanbul: Dergah Yayınları.
- Özdağ, E. (1997). Tasavvuf bahçelerinde dolaşan bir milli kahraman: Necip Fazıl Kısakürek. *Toplum ve Bilim Dergisi*, (74), 176-180. <https://iletisim.com.tr/dergiler/toplum-ve-bilim/3/sayi-74-1997/9944/bu-sayida/11002>
- Özer, A. (2001). Projelerin adamı. *Okuduğum Kitaplar*. <https://okudugumkitaplar.blogspot.com/2001/09/projelerin-adami.html>
- Salimoğlu, M. (2020). *Ötekilerin cumhuriyeti: Necip Fazıl Kısakürek'in başyücelik devlet tasarımı (1943-1952)* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye. <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/73086>
- Savaş, H. (2023). Necip Fazıl Kısakürek'in komünizmle söylem ve eylem pratiği. *İmgelem*, 7(12), 1-24. doi.org/10.53791/imgelem.1317995
- Sönmezer, B. (2014). *Necip Fazıl Kısakürek'in düşünsel hayatı (1923 -1950)* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/70539>
- Toker, M. Ş. (2018). *An Islamist intellectual in turkish political life: An intellectual and political biography of Necip Fazıl Kısakürek (1904-1983)* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Yeditepe Üniversitesi, İstanbul, Türkiye. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/341212>
- Uçman, A. (2015). Necip Fazıl'ın yayınladığı dergiler. İçinde A. Öz, İ. Kara, & A. Ertuğrul (Ed.), *Necip Fazıl el kitabı* (1. baskı, ss. 83-91). İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları.